

*****Tekst za 1. vodnika (Klara Slatnar)

POLJSKI JAVOR (MAKLEN)

Poljski javor (maklen) je grm ali drevo z manjšimi krpastimi listi. Ima močno, včasih zavito deblo in lahko zraste do 20 metrov visoko. Krošnja drevesa je okrogla, lubje pa je sivorjavo in precej hrapovo, skorja pa se mrežasto lupi.

Uporablja se za izdelovanje špil za klobase iz olupljenih in posušenih poganjkov.

Zaradi njegovega belega do rdečkastega lesa pa je priljubljen za izdelavo pohištva. Obilno cveti in je pomembna hrana za ptice in čebele.

NACOVKA

Sredi travnikov in polj stoji obsežna, do deset metrov dvignjena trikotna terasa. Izoblikovali sta jo Sava in Tržišče Bistrice, ki sta nekoč tekli tu mimo. Tržiška Bistrica je pred pretočitvijo tekla čez Konca proti Strahinju in Naklem. Sava pa bolj zahodno, na drugi strani terase. Nacovka - terasa je lokalna naravna vrednota z evidenčno številko naravne vrednote 5417.

STRAHINJ - VILLA RUSTICA

Ostaline rimskodobne podeželske vile, ki so bile ugotovljene z analizo aerofotografij in arheološkim terenskim ogledom. Evidenčna številka enote: 28772, pristojnosti Območna enota: ZVKD Kranj.

JELKA

Jelka je iglasto drevo s ploščatimi iglicami in gladkim belkasto sivim lubjem. Pogosto raste na apnenčasti podlagi, kjer je veliko zrančne vlage. Storži so pokončni, iglice rastejo v obe smeri. Vsa odrasla drevesa dosežejo višino od 10 do 60 m in obseg debla od 0,5 m do 4 m. Krošnja je pri odrasli jelki ovalna, v starosti pa je sploščena.

Bolečine v grlu so odganjali s jelkino smolo, kateri so dodali med in skuhali.

Prav tako so zdravilna semena jelk, saj so v srednjem veku z njimi izdelovali eterična olja.

Ne smemo tudi pozabiti na t.i. ljubezenski obred, ki se je odvijal na novoletno jutro. Odšli so v gozd, nabrali vejico jelke s tremi poganjki, le- te so všili v belo blago in nosili pod srcem kot amulet.

DIVJA ČEŠNJA

Uživamo plodove češenj, če smo telesno in duševno izčrpani. Če imamo mešičke pod očmi, si pomagamo s čajem iz češnjevih pecljev. Če boste dali češnjev les na sveti ogenj, boste uvideli prihodnost ljubezenskega življenja.

OREH

Oreh je listnato drevo z močnimi vejami. Ima pa koščičaste plodove. Rad raste na sončnih legah. Ne ustrezajo mu pomladanske zmrzali, hladne vetrovne lege in preveč vlage v tleh. Lepo uspeva na strmih in skalnatih rastiščih.

Je drevo, ki ima spiralasto razvrščene liste. List je sestavljen iz 7 - 9 lističev. Lističi so brez dlak in imajo cel rob. Mladi listi so sprva rdečkasti, pozneje zeleni. Oreh nosi tako ženske kot moške cvetove na isti rastlini, ob čemer moški cvetovi cvetijo pred ženskimi. Rastlina je vetrocvetka. Plod je koščičast in ga imenujemo tudi oreh. Zunanji del plodu je zelen, ki se jeseni rjavo obarva in razpre, osrednji del plodu pa otrdi.

NACOVKA IZ SEVERNE SMERI IN MEJNICE

Nacovka je zanimiva terasa tudi zaradi mejnic. Na vseh robovih terase so ostanki prvotnega gozda, osrednji del terase pa je človek namenil kmetijskim površinam. Mejice sestavljajo drevesa, grmovja in zelišča, ki imajo več funkcij: razmejujejo parcele, so protivetrna zaščita, vir lesa za njihove lastnike in pomemben življenjski prostor oprashačevalcev kmetijskih rastlin.

BUKEV

Bukev je veliko gozdno listnato drevo z gladkim deblom. Bukev je eno izmed najbolj razširjenih dreves v naših gozdovih. Danes je njen delež okoli 29 %. Bukev zraste do 40 m visoko in ima premer debla do enega metra. Posamezna drevesa lahko dosežejo večje dimenzije. Deblo ima sivo in gladko skorjo, na kateri so jasno vidni ostanki odpadlih vej. Popki so podolgovati, 2 cm dolgi in rjave barve. Listi so ovalni, dolgi od 4 do 10 cm. Spomladi so svetlo zeleni preko poletja pa potemniijo in postanejo temno zeleni. Bukev cveti maja, plodovi – žir – pa dozoriijo zgodaj jeseni. Dobro uspeva na svežih in globokih s kalcijem bogatih tleh. Dobro uspeva tudi v senci, predvsem mlade bukve lahko več deset let rastejo v senci drugih dreves. Občutljiva je na sončne opekline, ki nastanejo, če popolnoma odstranimo okoliško drevje in so debela izpostavljena močnemu soncu. V slovenskem prostoru je bukev ena izmed najbolj razširjenih listavcev. Ljubkovalno jo imenujemo tudi mati slovenskih gozdov. Pogosto raste skupaj z jelko.

VIDNI KONGLOMERATNI ROB NACOVKE

Na vzhodni strani Nacovke (t.i. Koncah) na naši poti proti Strahinju vidimo konglomeratne skale, visoke okoli 8 m. Na njih uspešno rastejo predvsem bukve in gabri. Terasa Nacovka je ledeniškega izvora, kar dokazuje njena konglomeratna sestava.

GABER

Gaber je gozdno drevo z napiljenimi listi in gostim belim lesom. Zraste do 30 m visoko in doseže do 1 m premera, izjemoma lahko tudi več. Običajno ima vzdolžno žlebasto deblo. Seme je majhen orešek, ki v dolžino doseže med 7 in 8 m. Krošnja drevesa je stožčasta, starejša so kupolasta ali kroglasta. Les je zelo trd in slabo obstojen ter slabo cepljiv. Uporablja se za kurjavo in za izdelavo delov nekaterih glasbil.

JELŠA

Jelša je drevo ali grm z nazobčanimi jajčastimi ali srčastimi listi in krogličastimi plodovi. Jelša raste hitro in uspeva tudi na slabih in kislih podlagah. Mačice jelš so spomladi za čebele eden prvih virov peloda, ki ga čebele potrebujejo za začetek spomladanskega razvoja. Uporablja se v industriji, v mizarstvu, za prekajevanje rib ter za izdelavo različnih inštrumentov. Mačice jelše so zelo zdravilne, saj vsebujejo veliko beljakovin.

JUŽNI DEL NACOVKE

V davnih časih je bilo to sotočje Tržiške bistrice in Save. Tu se nahajata vas Strahinj, približno 1,5 km južneje je Naklo ... Gre pa za del Ljubljanske kotline v smeri severa.

*****Tekst za 2. vodnika (Luka Zadnikar)
SEVERNI DEL STRAHINJA (tekst za drugega vodnika)

Ogled dreves in terase Nacovke pričnemo na severnem delu Strahinja. Terasa Nacovka leži na zahodni strani Udin boršta. Med njima so samo travniki in polja.

DIVJA ČEŠNJA

Zgodaj spomladi, ko drevesa ravno začenjajo odpirati popke, lahko pri gozdovih na pobočju že od daleč vidimo bele »otočke.« To je divja češnja drevesna znanilka pomladi. Ljubi svetlobo, topla in sončna rastišča, rodovitna tla, ki so dobro preskrbljena z vodo, najboljše pa uspeva na odprtem, na robu gozda ali jase. Vročine in suše ne prenaša.

Zraste do 25 m visoko in običajno ne preseže 0,8 m v premeru. Redko preseže starost 100 let. Ko doseže starost okoli 60 let, preneha rasti v višino in les začne počasi trohneti. Deblo poteka pogosto skoraj do vrha. Skorja je rjavosiva ali svetlosiva in tanka. Je gladka in posejana z lenticelami. Pri starejših drevesih se lubje lušči v trakovih, skorja pa razpoka. Divja češnja cveti aprila in maja ter se istočasno olista. Cvetovi so bele barve in združeni v sedeče kobule po tri. Plodovi dozoriijo sredi poletja. Listi so enostavni, podolgovati in eliptični. Dosežejo dolžino do 12 cm. Na vrhu peclja sta dve jasno vidni rdeči žlezi.

SMREKA

Smreka je iglasto drevo s temno zelenimi koničastimi iglicami, visečimi storži in rdečkasto rjavo razpokano skorjo. Krošnja je sestavljena iz ukrivljenih vej. Je najbolj razširjena drevesna vrsta v Sloveniji in druga najbolj razširjena drevesna vrsta v Udin borštu. Iz smrekove smole, izdelujejo mazilo, ki zdravi revmo, prav tako pa iz eteričnih olj iz smreke lahko tudi zdravimo obolenje dihal, za trdovratni kašelj pa uporabimo kar čaj iz smrekovih vršičkov. Ker je zelo lesnata in nezahtevna za rast, se je v 17. stoletju močno pogozdovala v nižinah.

ZDRUŽBA BUKVE, HRASTA, JELKE IN SMREKE

Manjši gozdček na jugovzhodni strani Nacovke sestavljajo predvsem bukve, jelke, smreke in hrasti.

ZDRUŽBA HRASTA IN BELEGA GABRA

Na majhnem bregu so si svoj prostor pod soncem našli hrasti in beli gaber.

TREPETLIKA

Trepetlika je drevo z dolgopecljatiimi, skoraj okroglimi listi. Trepetlika je drevo iz rodu topolov. Prenese dolge in ostre zime. Zraste do 25 ali 30 m v višino. Glede tal ni izbirčna, raste tako na bazičnih kot kislih tleh. Največkrat jo srečamo ob poteh in gozdnih posekah, živih mejah in potokih. V preteklosti so verovali, da trepetlika odganja zlo in štiti človeka, kar pojasni, da so postelje, kjer so ležali bolni ljudje izdelovali iz lesa trepetlike.

ZAHODNI DEL NACOVKE V BLIŽINI ŽEJ

Po teh ravninah je nekoč tekla reka Sava po koncu ledene dobe. Danes ima svojo strugo pod brežinami Škofjeloškega hribovja.

BREST

Brest je listnato drevo z napilenimi listi in trdim lesom. Zraste od 25 m do 30 m višine in doseže premer do 1,5 m. Lahko doseže starost do 400 let. Brest ima pomembno vlogo v gozdovih, saj povečuje estetsko vrednost gozda. Je ena najlepših drevesnih vrst v naših gozdovih. V parkih in vrtovih sadimo različne okrasne sorte. V preteklosti so rimljani uporabljali brest v vinogradništvu za trsnje kolje. V nekdanjih časih pa je bil brest pomemben tudi za pastirje, saj so iz njega izdelovali ličje iz lubja. (dežni plašč).

LESKA

Leska je grm, ki nas konec poletja in na začetku jeseni razveseljuje s svojimi plodovi - lešniki. Ti se uporabljajo za pripravo različnih jedi, predvsem sladic. Lesko bomo najpogosteje našli ob gozdnem robu in na površinah v zaraščanju.

HRAST

Hrast je veliko listnato drevo z navadno hrapavim deblom in trdim lesom. Hrasti imajo spiralno urejene liste, ki je pri številnih vrstah pernato krpasto. Nekateri imajo liste nažagane ali pa z gladkim robom. Plod, ki ga imenujemo želod, je orešek in zraste v čašasti strukturi, imenovani kapica. Ker pa korenine od hrasta pogosto segajo v podtalnico, to drevo največkrat zadanejo strele. V obeh vojnah, kjer je primanjkovalo pijače, pa je bil hrast zelo pomenben, saj so iz želodov izdelovali kavo. Hrastov želod pa je bila tudi prva in prvotna hrana človeštva.

HRASTI

Na jugo-vzhodnem delu Nacovke opazimo ogromna listnata drevesa: hraste, javore, bukve, gabre. Ta del je zaščiten pred sečnjo, kajti gre za mejnice.

PRAVI KOSTANJ

Kostanj je drevo s suličastimi listi in drobnimi rumankasto belimi cveti v socvetjih. Ima užitni sad t.i. kostanj. So rjavi in bogati s škrobom, nahajajo se v bodičastem ovoju. Uporabljajo se za prehrano. Zraste do 35 m visoko in doseže premer do 3 m. Skorja je v mladosti srebrno siva in gladka. S starostjo razpoka in postane rjavo siva. Razpoke so globoke in spiralno potekajoče. Ustrezajo mu kislila tla. Kostanjevi listi služijo kot zdravilo za kašelj, bronhitis, vneto grlo in rane.

JAVOR

Javor je gozdno drevo s širokimi, dolgopecljatimi listi in belim lesom. Javorji uspevajo samo na sveži in globoki prsti, zato rastejo bolj posamično. Zrastejo lahko tudi do 40 m visoko. Vse vrste javorjev odlično medijo, izločajo veliko medicinske in cvetnega prahu. Javor kot sveto drevo odganja čarovnice in zle duhove. Iz javorja pa naj bi bil narejen tudi trojanski konj.

RDEČI HRAST

Rdeči hrast je srednje veliko do veliko listopadno drevo s kratkim deblom in kroglasto krošnjo. Pri mladih drevesih je skorja gladka, kasneje vzdolžno plitvo razpokano. Plodovi (želodi) zorijo dve leti. Želod je okrogel, skledica pa plitva, krožnikasta in pokrita s prileglimi luskami.